

hangen en niet met de Egyptische wijzen op den vinger Gods merkt, voeren haar onderstellingen tot niet anders dan bijgeloof, tot schepping van vermeende oorzaken.

Eenvoudige Christenen zijn onder alles gerust. Zoo onzeker als ze zijn mogen over het ontstaan en de werking van atomen en miasmen, zoo zeker en veilig zijn ze in 't gevoel, dat hun Heer leeft en regeert over alles, over 't geen zij zien en niet zien, over 't geen hen verschrikken kan en over

dat, wat hen verblijdt. 't Verderf, dat in de donkerheid wandelt en zich tot nog toe door geen licht der wetenschap liet ophelderen, zal hun gemoed niet ontrusten en hun vertrouwen niet schokken. En dat, de ongeloovigste geneesheer zal 't niet tegenspreken en geen man der wetenschap zal het ontkennen, is het beste voorbehoedmiddel en geneesmiddel ook tegen de besmettelijkste ziekte.

N.

H.

DE OVERBUREN VAN X.

OF

DE UITWERKING VAN EEN BLIKSEMSTRAAL.

DOOR

C. VAN KOETSVELD.

Het dorp X. was een knap dorp in de provincie Overijsel. Met zijn nette gebouwen had het een welvarend aanzien; maar het was een doodstil plaatsje, zooals men er op het platte land vele aantreft. Kwam er nu en dan een rijtuig door de stille dorpsstraat, behalve de onderwetsche diligence, die dagelijks op een bepaald uur van het stadje V. naar de grootere stad Z. reed en X. passeerde, dan moesten allen er het hunne van hebben, kwam menige nieuwsgierige van zijne of hare bezigheden buitenshuis geloopt en werden ook duttende oudjes gewekt en strompelden naar de stoep om eens uit te kijken.

De grootste levendigheid van X. bestond in het aan- en uitgaan der school en des Zondags alléén in het uitgaan der kerk en eene buitengewone levendigheid gaf tweemaal 's jaars het onderzoeken van de brandspuit, die gelukkig zelden of nooit dienst behoefde te doen en dan ook niet te vergeten de jaarlijksche kermis, waarbij men al sedert jaren zijn vast en bekend personeel zag opdagen, denzelfden mallemolen met de verwoede leeuwenkoppen en den onvermoeiden orgeldraaier, hetzelfde speelgoedkraampje, maar waarin ook voor de grooteren allerlei kostbare zaken lagen uitgestald, en dezelfde onmisbare koekkraam, waarvoor 's avonds bij eene schitterende

verlichting heele mooie, sierlijke koeken werden verloot.

Maar die kermis, waarvan de kinderen van X. u heel wat zouden weten te verhalen en waarnaar ieder jaar weken te voren met ongeduld werd uitgezien, waarvan ook wel ouderen veel zouden kunnen zeggen, maar ook veel liever verzwijgen zullen, die kermis is reeds eenige weken voorbij. Ook de brandspuit is nog kort geleden geprobeerd, waarbij de jongens vooral zich doornat hebben laten spuiten, en het is weér even stil op de dorpsstraat als altijd, vooral des morgens tusschen negen en twaalf en des middags tusschen twee en vier uur.

Zooals doorgaans de voornaamste en noodigste ambachten op ieder, zelfs het kleinste dorp vertegenwoordigd zijn, zoo is het ook op X. Men vindt er een bakker, ja! wel twee, een smid, een timmerman een kleermaker, óók wel twee, een wagenmaker, een verver en een molenaar en ook enkele winkeltjes, waar de meest heterogene bestanddeelen zijn opeengestapeld, waar men nevens grutterswaren zoutevisch en groene zeep en pruimtabak en Deventerkoek en klompen en ellegoed en potten en pannen en wat men bedenken kan van dagelijksche benodigdheden door elkander vindt uitgestald, terwijl het „vergunning” boven de deur aanwijst, wat die paar gevulde karaffen

en enkele kleine glaasjes hier te midden van dien chaos hebben te maken.

Natuurlijk heeft het dorp zijn burgervader; maar dien ziet men er slechts een paar malen 's weeks, daar Z.Ed.-Achtb. op een uur afstands op een grooter dorp woont, dat in vereeniging met X. en nog een gehucht te zamen ééne burgerlijke gemeente uitmaakt.

De predikant van X. is een achtbaar man, gestreng in zijne prediking, liefderijk in zijn omgang, gelukkig in zijn gezin en algemeen gezien in zijne gemeente, welke hij reeds ruim twintig jaren getrouw is gebleven. Wel is hij nooit in de verzoeking gebracht door ééning beroep om X. te verlaten, wel is de man niet met bijzondere predikgaven bedeeld; maar hij is een oprecht geloovig man, die leeft naar het woord van den apostel „houdt vrede zooveel in u is met alle menschen” of liever nog naar dat van den profeet „heb de waarheid en den vrede lief.” De gemeente en haar leeraar kunnen het samen dan ook best vinden en dat is reeds véél waard.

De schoolmeester is er nog een van den ouden stempel; geen *hoofd* der school, maar onderwijzer, die begrijpt dat de kundigste van zijne leerlingen eigenlijk het hoofd der school zou kunnen heeten; maar die van zulke wijd-sche, hoogborstige titels een afkeer heeft en ook, als eenvoudig man en als christen vooral niet ingenomen is met de fraaie schoolwet onzer liberalen. Is zijn schoollokaal niet groot, — de kinderen van X., zoowel als de meester zelf zijn uiterst gezond bij de kubieken lichts, die zij dagelijks inademen.

De notaris wordt als de rijkste van het dorp geschat en de man verdient dan ook jaarlijks heel wat, terwijl hij ook het volle vertrouwen van allen geniet. Jammer, dat de man zoo trotsch is en ook nooit ter kerk komt, wat mijnheer eene dwaasheid vindt en waar hij zich volstrekt niet op zijne plaats zou gevoelen. Ook zijne kinderen, hij heeft er drie, worden in denzelfden geest opgevoed. Hoewel zij er den leeftijd voor hebben gaan zij niet ter catechisatie en komen ook nooit ter kerk. Ik weet niet of zij den H. Doop hebben ontvangen, zoo ja, dan is dit fatsoenshalve geschied; want aan het zegel des Doops hecht papa natuurlijk niets, terwijl hij het enkel beschouwt als een ouden overgeleverden vorm, die niets beteekent.

Bidden komt in het notarishuis ook niet te pas, wel goed eten en drinken, en mama, ook véél te verlicht om aan Godsdienst en kerk te hechten, is volkomen op de hoogte van de mode en de nieuwste roman-litteratuur.

In die verlichting, wat het maatschappelijk en huiselijk leven van den man betreft, deelt natuurlijk de dokter of liever plattelandsgeneesheer, waarmee X. het nu reeds sedert jaar en dag doen moet. Het is een bewegelijk man, wiens gewone kleding hem zeker in eene stad van éenige betekenis meer het voorkomen van een paardenkooper dan van een doctor zou geven. Als hij zijne patiënten kon genezen met woorden, dan waren er te X. zeker weinig zieken, die niet herstelden door gebrek aan middelen; want de man is verbaasd rederijk. Maar al doorspekt hij al zijne discoursen met termen uit de pharmacopoea en allerlei andere Latijnsche woorden, toch hebben de meesten weinig of geen vertrouwen op 's mans medische kennis. Men moet te X. evenwel al tevreden zijn, dat men een „dokter” rijk is.

En zoo hebben wij dan vluchtig kennis gemaakt met de notabelen van het dorp. Gaan wij nu in onze verbeelding de stille dorpsstraat eens door. Het is Zaterdagmorgen elf uur. De school voorbijgaande hooren wij hoe de jeugdige hersenen ten minste op dit uur van den laatsten halven schooldag in de week niet te zeer worden ingespannen, maar de longen geoefend in het „Piet Hein! Piet Hein! Piet Hein! Zijn naam is klein, enz.”

Maar kom, wij willen even een praatje houden met dien dikken baas, die daar op de stoep voor zijn huis uit een kort pijpje staat te dampen en wiens kleeding ons, al zagen wij het winkelraam daar ter zijde van hem niet, terstond 's mans ambacht verraaft. De hemdsmouwen heeft hij opgestroopt, een wit voorschoot met een punt opgenomen en een blauwe slaapmuts schuins op het hoofd. Het is baas Zandwijk, de bakker, een kortlijvig man met een vriendelijk uiterlijk, die van zijn warm werk even een luchtje komt scheppen.

Uit zijn winkel en de bakkerij daarachter komt ons de geur tegen van versch gebakken brood, en daar achter de toonbank zien wij zijne vrouw bezig om alles wat op

te ruimen en de stof af te vegen. Het is eene heldere, knappe vrouw en hun eenig kindje, een dikke jongen van nog pas ruim een jaar oud, zit intusschen op de toonbank met de weegschalen te spelen.

Na de gewone opening van het gesprek met de algemeene, alledaagsche opmerkingen over het weêr, over kou of warmte, en dat was nu te midden van hooimaand het laatste, loopt al spoedig ons gesprek over de plaats en hare bewoners en zoo vernemen wij van baas Zandwijk een en ander meer van X.

Maar terwijl de kleine daar binnen maar onophoudelijk „dah! dah!” ons toeroept en het er in den winkel ook zoo gezellig uitziet volgen wij voor wij verder spreken eerst de uitnoodiging van Zandwijk om binnen te komen, waarbij wij natuurlijk hem eenige klandizie gunnen en de kleine een held in de verte blijkt te zijn, die nu al zijn vrijmoedigheid heeft verloren en schreiend, ongenegen om een handje te geven, tot moeder de toevlucht neemt.

Wij gaan den winkel door, de huiskamer van Zandwijk binnen en nemen de ons vriendelijk aangeboden stoelen in bezit. Het ziet er in dit vertrek keurig netjes uit, alles glimt ons tegen en het traditioneele, onmisbare kopje koffie, zonder hetwelk een Hollandsche boer of burger bepaald ongelukkig zou wezen, laat zich zeer goed smaken, al is het ook niet wat het in den winter is.

„Ja, ja!” zegt nu baas Zandwijk, terwijl hij zijn pijpje uitklopt, „daar heeft mijnheer gelijk in, stil is het hier wel, ten minste voor het uiterlijke; maar mijnheer kent toch ook het spreekwoord: „stille waters hebben diepe gronden,” en onder die kalme oppervlakte van menig water kan leven en gewoel en strijd genoeg zijn in de visschengemeente. Nu, ik wil maar zeggen, mijnheer, stil en stil is twee en als u alles van . . . kende wat wij er van weten, — nou Mina? — dan zou je zien, dat er hier meer te koop is dan men zoo zeggen zou.”

„Hé!” zeg ik, „mij dacht, dat hier op zoo'n eenvoudig dorp het leven wel wat eentonig, maar dan toch ook vrij kalm en rustig voor de menschen voorbij ging, zóó ongeveer als Poot van het leven des landmans zegt:

„Hoe genoeglijk rolt het leven
„Des gerusten landmans heen,
„Die zijn zalig lot, hoe klein,
„Om geen koningskroon zou geven.”

„Ja, dat is alles heel mooi van dien mijnheer Poot,” zegt Zandwijk; „maar zóó is het hier te X. toch niet. Van die dichters hoor je de waarheid ook niet altoos, al liegen zij niet met opzet. Die menschen vliegen te hoog en als zij dan beschrijven wat zij zien, dan ziet het er heel anders uit dan als men de zaken van dichterbij bekijkt.

Maar nu dan, u zegt, dat het hier eentonig en rustig lijkt, ja, *lijkt*; maar neen! dat heeft er niets van, hoor! dat zou ik u anders kunnen vertellen.”

„Och, kom!” zeg ik, „en wat is hier dan al dat leven, waar men dan toch niets van bemerkt?”

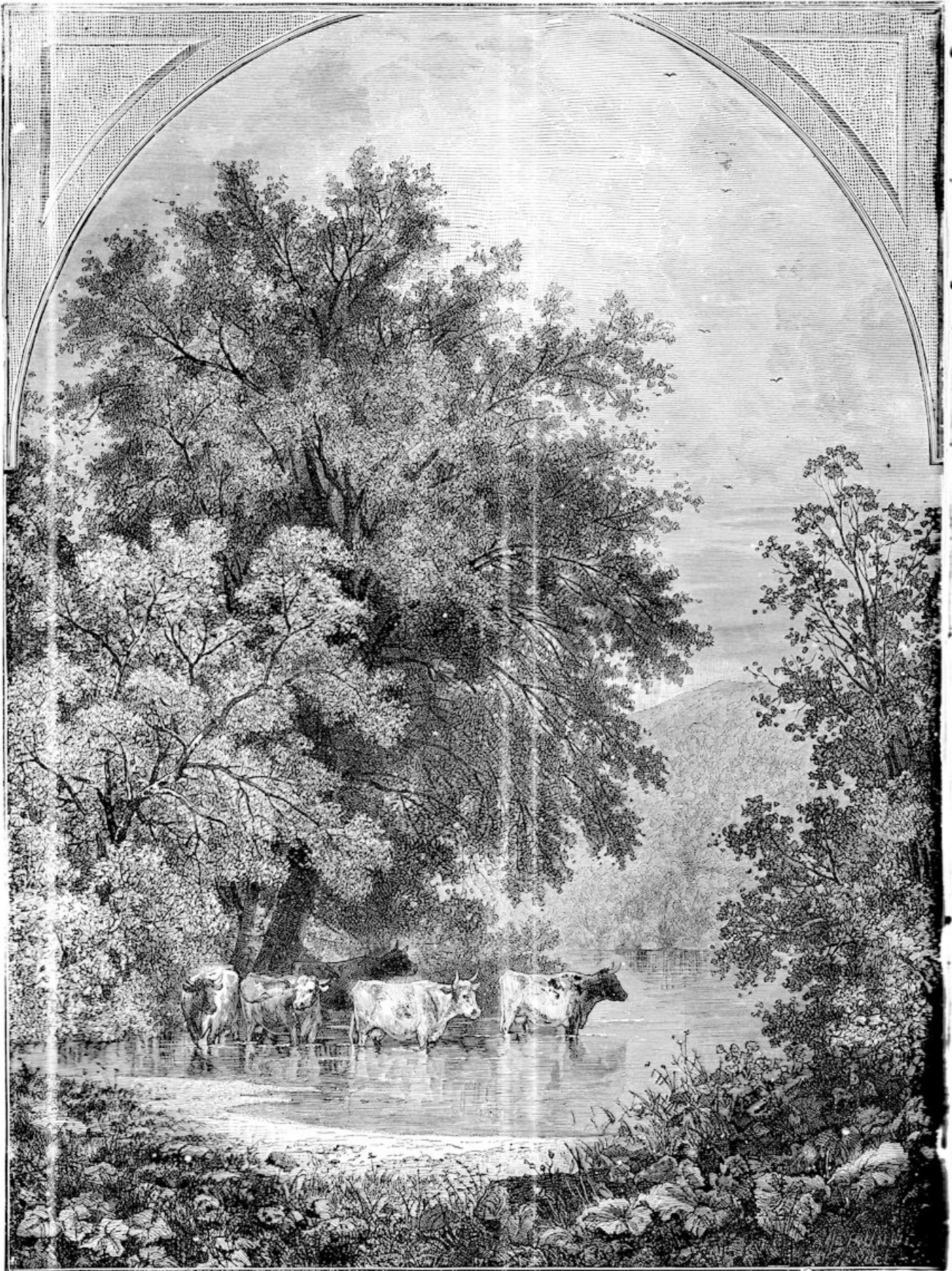
„Wel, mijnheer!” zegt Zandwijk, „men zou het hier gerust het dorp „Kijfhoek” kunnen noemen; de menschen leggen hier altoos met elkander overhoop en er is hier véél lastig volkje ook, dat kan ik u verzekeren. Het is, dat ik hier nu goed mijn brood heb en ook eigen huis en hof; maar anders, kan ik u wel zeggen, was ik reeds lang van hier weg gegaan en woonde vrij wat liever te Z.; want wij zijn dat geharrewar hier al lang moê...”

„Zoo, zoo, vrind!” zeg ik, „maken de menschen het elkaër hier zoo lastig en moeilijk in dit korte leven? Maar dan is het beste om er u maar stilletjes buiten te houden. Als men te zamen in huis maar vrede weet te hebben en gelukkig is, dan behoeft men zich om al het woelen en twisten van de buitenwereld niet te bekreunen en kan men samen onder Gods zegen kalm en blijmoedig zijn levensweg vervolgen. Sluit alle ruzie buiten de deur, dan kunt gij binnen vroolijk zijn, als de Heer maar woning bij u maken kan.”

„Ja, ja! u hebt mooi praten,” zegt Zandwijk, „neem mij niet kwalijk, maar juist zooals die mijnheer Poot over zijn landman. Maar man, je moet er maar eens meê te doen hebben zooals wij in je naaste omgeving — zeg Mina! — 't is me een volkje, die farizeërs vooral, die „den Heere” op de lippen dragen en „den duivel” in het hart...”

„En wie zijn dat dan, Zandwijk, over

het onaangename van het weder en de moeilijkheden die wij op onzen levensweg, ook in dit jaargetijde hebben ontmoet, het waren die donkere wolken, die straks door de lieflijke zon van de beloften Gods beschenen, toch nog de regenvlaag van de trouwe vaderzorg onzes Gods, hebben te zien gegeven.

Deze zomer echter komt nimmer weder. Er zullen nog vele zomers komen, vóór de eeuwige lente aanbreekt; maar nu komt de herfst.

De vogels hebben reeds hun gezang gestaakt. De ooievaar is reeds over de Alpen naar het verre Zuiden vertrokken. De zwaluwen maken zich gereed voor deze groote reis. In groote getalen verzamelen zij zich, vliegen vroolijk en dartelend door de lucht en viëren hun afscheidsfeest, zetten zich tijlpend op de nokken der daken, waaronder zij gedurende den zomer een gastvrij verblijf vonden, om een laatste groet al zingende en dartelende of op hunne wiken door de lucht zwevende, den bewoners te brengen.

Straks gaan zij naar het Zuiden. Zullen zij wederkeeren? Wij weten het niet. Ook

zij staan onder de bijzondere zorg Gods, want geen muschken valt op de aarde zonder den wil des hemelschen Vaders.

Het vertrek der vogelen, het verdorren der bloemen, de gele bladeren aan de boomen, zij stemmen onwillekeurig den mensch tot diepen ernst en wekken in zijne ziel de weemoedigste gedachten op. Toch geeft de herfst ons nog menigen lieflijken dag, wanneer de zon hare goudgele stralen vallen laat op de gele bladeren der boomen de koeien voor de warmte harer stralen beschutting zoeken onder de boomen of zich baden in het heldere water van het kleine meer of den vliet, dan kan het nog zoo schoon zijn daarbuiten. Het is alsof die laatste zonnige dagen ons willen vergoeden de vele donkere, regenachtige dagen en weken, die komen zullen.

Zoo is het ook in het menschelijk leven, ook daar waar de zomer des levens is voorbijgesneld, geeft de Heere God in Zijne groote liefde nog menige lieflijke zonnestraal op 's menschen levensweg.

Het is maar de zaak of wij Gods goeder-tierenheden opmerken en Hem voor al Zijne weldaden danken.

MOHAMMED EN DE ISLAM.

De opstand van Arabi-pacha, die door de Engelsche wapenen is onderdrukt, het uitbreken der vreeselijke cholera en de verdeeldheid, die tusschen Frankrijk en Engeland dreigde te ontstaan over het Suez-kanaal, hebben in den laatsten tijd de aandacht nog al eens gevestigd op Egypte, zoodat het wel van belang is het Egyptische volk eens van nabij te leeren kennen. Een zendeling, die daar reeds jaren lang met zegen werkt, kreeg onlangs een koran in handen. Hij las dien met belangstelling en voelde zich daardoor opgewekt de Mohammedaansche geloofsleer nader te onderzoeken. Aan dat onderzoek ontleenen wij de volgende mededeelingen.

Mohammed, d. w. z. „de geprezene” werd in April van het jaar 571 te Mekka geboren. Hij sproot uit den edelen stam der

Koreischiten, die door geheel Midden-Arabië verspreid was, de hoogste waardigheden bekleedde in Mekka en met het opzicht belast was over de Kába, den heiligen tempel, die druk door pelgrims bezocht werd. De stam was wijdvertakt, en de tak, waartoe de profeet behoorde, bezat geringen invloed en weinig vermogen meer. De knaap muntte in geen enkel opzicht uit, zooals ook de man nooit iets anders dan een gewoon mensch zijn wilde. De wonderen, die bij zijne geboorte moeten plaats gehad hebben, en de voorgenomen offering van den knaap door zijn grootvader, zijn hem eerst later door zijne volgelingen toegedicht geworden; zij zijn zonder twijfel aan den Bijbel ontleend. De vader van Mohammed stierf kort voor of na de geboorte des zoons; zijne moeder verloor de knaap

DE ZENDING ONDER DE HEIDENEN.

DOOR

J. VAN 'T LINDENHOUT.

(Bij de plaat.)

De Heere Jezus heeft zijnen jongeren als laatste bevel opgedragen: Gaat heen in de geheele wereld en predikt het evangelie al den creature."

Deze last is niet alleen aan de apostelen van onzen gezegenden Heiland opgedragen. Hij rust door alle eeuwen heen tot op den dag van heden, op de schouders der gemeente. Zoolang als er nog heidenen op deze wereld worden gevonden, luidt het bevel van onzen Heer en Meester:

„Gaat heen in de geheele wereld en predikt het evangelie." Opdat wij nooit of nimmer de vraag behoeven te doen, of eenig volk op aarde van deze prediking buitengesloten zou zijn, voegt onze gezegende Heiland er aan toe: predikt het al den creature.

Er zijn meer dan 900 millioen heidenen en Mohammedanen, die hunne knieën nog nooit voor den Heere Jezus hebben gebogen. Millioenen hunner hebben zelfs den naam van den Heere Jezus nog nimmer hooren noemen. De beschaafden onder hen aanbidden gelijk de vrouwen, op deze

plaat afgebeeld, de zon bij haren opgang. Het kan niet anders, of wij, die de zegeningen van het evangelie kennen, moeten met innig medelijden jegens deze ongelukkigen vervuld zijn en niet alleen dagelijks bidden, om de komst van het koninkrijk van Christus of om de uitbreiding van het evangelie onder de heidenen, maar ook al het mogelijke aanwenden, opdat zendelingen uitgezonden kunnen worden, om de blijde boodschap des heils aan deze volken, die in de diepste duisternis zijn neergezeten, te brengen.

Wij wenschen daarom de lezers van de Vriend des Huizes van harte toe, dat de Heere God hun een recht zendingshart geve en dat in hunne huizen een busje voor de Zending niet ontbreke. Voor het zendingswerk geeft het Nieuwe Testament ons niet alleen de heerlijke belofte, dat onze arbeid niet ijdel zal zijn, maar ook David zingt reeds in de dagen des Ouden Verbonds in Psalm 86 het volgende:

Al de heidnen, door Uw handen,
Voortgebracht in alle landen,
Zullen tot U komen, Heer!
Bukken voor Uw aanschijn neêr,
En Uw' naam ter eere leven;
Gij zijt groot en hoog verheven;
Gij doet duizend wonderheên;
Gij zijt God, ja Gij alleen.

DE OVERBUREN VAN X.

OF

DE UITWERKING VAN EEN BLIKSEMSTRAAL.

DOOR

C. VAN KOETSVELD.

[Vervolg van bladz. 243.]

Hoezeer dominé er zijn best toe had gedaan de beide echtparen tot elkander te brengen, het stuitte bij den bakker altoos af op den man en bij den kleermaker meer op de vrouw; de een wilde niets van dat farizeërsvolk hooren en de andere bedankte er voor om ooit gemeenschap te hebben met die Baälskinderen, die altoos op Gods

volk scholden en volgens haar een kanker waren voor de gemeente, enz.

De eerste aanleiding tot deze vijandschap was eigenlijk een nietige vrouwelijke twist.

Het was nu ongeveer een jaar geleden in den hooitijd. Dagelijks kwamen de hoog beladen wagens met geurig hooi de dorps-

straat over. Dat gaf een heele levendigheid, maar ook heel wat te doen, vooral op den zaterdag-avond om vóór zondag de straat weer knap en schoon te hebben. Dat hooi

der vrouwen lust, zoodat het bepaald gevaarlijk was om zich te midden van al dien hartstocht der zindelijkheid op straat te begeven.

had gestuifd van belang en, zooals de meid van den doctor tot die van den notaris zeide: de straat zag er dan „beestig” uit. Emmers water en bezems kwamen voor den dag en er werd geplast en geploest, naar

Ook vrouw Stopnaald plaste en schrobde uit al hare macht, terwijl hare dochter haar trouw daarbij hielp en weldra had zij haar stoep en de straat voor haar huis helder schoon.

Vrouw Zandwijk was iets later aan het vegen en schrobben begonnen en moest zich haasten om vóór het donker klaar te komen. Daarom hielp haar man, zoodra hij even van het brood af kon, ijverig met het aandragen van emmers water; want een meid hielden zij er niet op na en het ééinig knechtje, waarmee Zandwijk werkte, had nog een en ander werk in de bakkerij te doen.

Zandwijk hielp onvermoeid; maar in zijn grooten ijver, — de man was altijd wat driftig bij al wat hij deed, — daar wierp hij, poets, pats! een paar halve emmers water zóó woest over de straat uit, dat het naar de overzij tot voor en op de stoep van baas Stopnaald stroomde, een grooten hoop vuil van het midden der straat meeslepde, zoodat al het werk van vrouw Stopnaald en hare dochter verijdeld was en straat en stoep voor haar huis nog vuiler dan te voren waren.

Had nu vrouw Stopnaald, die dit uit haar venster gezien had, maar eenige oogeblikken stil afgewacht, dan had zij zeker den bakker en diens vrouw dezen misslag wel zien herstellen; maar o wee! daar komt vrouw Stopnaald, die bij al hare vroomheid toch ook erg driftig kon worden en hare ziel dus niet in lijdzaamheid wist te bezitten en wier tong dan véél scherper was dan de schaar of een der naalden van haren man, haar huisdeur uit, zet de handen in de zij en begint:

„Neen, maar dat is een mooie boel! kan jelui niet op je eigen straat blijven met dat woeste geplas? Die vuiligheid ruim je zelf maar weêr op, hoor!”

En nu was het lieve leven aan den gang. Zandwijk, die toch „dat wijf,” zooals hij haar altoos noemde, niet lijden kon, bulderde los:

„Maak maar zoo'n beweging niet om een beetje vuil, oude! maak er je tong maar niet vuil om; dat boeltje zal wel terecht komen, als je niet zooveel praatjes maakt; maar gecommandeerd wil ik niet worden, van geen mensch en van jou allermint. Ik weet wel: ik ben zoo vroom niet als sommige menschen met hun gefiemel; maar zulk een vroomheid als van die fijnen, waar jij ook al toe behoort, geef ik present, hoor! Is dat een beweging!....”

Nog een enkel woord van vrouw Stopnaald en reeds was Zandwijks vrouw gereed om het vuil van en vóór den stoep van baas Stopnaald weg te vegen; maar dit wordt haar op eens door haren man belet, die driftig den bezem haar uit de hand neemt en de emmers ook mede in huis nemende met een vloek verzekert, dat vrouw Stopnaald nu zelve den boel mocht opruimen en dan zeker haar lieve man, die farizeër, haar wel een handje helpen zou....

Van die ure af, — Stopnaald, die even van huis was om eenige verstellde kleederen te bezorgen, hoorde bij zijne tehuiskomst nog eenigszins vergroot wat er gebeurd was, — van die ure af was de oorlog tusschen de overburen finaal verklaard.

Natuurlijk, dat Stopnaald geen steek voor Zandwijk te naaien kreeg, al werkte hij ook véél netter dan zijn ambtgenoot en even natuurlijk, dat Zandwijk geen enkel broodje aan Stopnaald verkocht, al zou hij het brood ook een paar centen goedkooper op het pond hebben geleverd dan zijn ambtgenoot. Het was „vuur en vlam” tegen elkander. Gelukkig, dat er twee bakkers en twee kleermakers op X. waren!

Wel werd de eerste scherpte van den haat door den tijd, die zoovél slijt, in het verloop van een jaar wat afgesleten; maar al deden zij elkander niet meer, als in den beginne, allerlei hatelijkheden aan, — zij spraken toch nooit een enkel woord tot elkander en de pogingen tot eene verzoening tusschen beide partijen waren als hopeloos door den herder en leeraar opgegeven.

Soms, als de gelegenheid het medebracht of het onderwerp zijner leerrede er aanleiding toe gaf, zinspeelde de leeraar er wel eens krachtig op en had dan Stopnaald en Zandwijk met hunne echtgenooten, ieder op hunne eigene zitplaats in de kerk, op het oog, als hij met nadruk sprak van de liefde, die langmoedig is en goedertieren, niet afgunstig is en niet lichtvaardig handelt, zichzelf niet zoekt, niet verbitterd wordt en geen kwaad denkt, zich niet verblijdt in de ongerechtigheid, maar in de waarheid en alle dingen bedekt, gelooft, hoopt en verdraagt; als hij er op wees hoe ieder, die zegt God lief te hebben en intusschen den broeder haat, een leugenaar is en hoe de Heer nadruk-

kelijk had verzekerd „hieraan zal ik erkennen of gij mijne discipelen zijt, zoo gij liefde hebt onder elkander,” en zoo meer.

Maar dan dachten Stopnaald en zijne vrouw daarbij: „dat is een goed woord voor zulke menschen als Zandwijk en de zijnen, en Zandwijk, als hij ter kerk was, want hij kwam juist zoo geregeld niet, zeide dan bij zichzelf en had het haast hardop gezegd „daar zeg je eens een goed woordje voor Stopnaald en zijn wijf; dat mochten die fijne kwezels met hun schijnvroomheid wel eens ter harte nemen.”

Zoo gaat het nu eenmaal met vele menschen: men past alle vermaningen en bestraffingen liefst op anderen toe en Luther sprak wel een waar woord, toen hij zeide, dat ieder mensch den farizeër in het hart draagt, of farizeër is van nature.

Er was nu ruim een jaar verloopen en nog altoos duurde de vijandschap tusschen beide overburen voort en wel het minst was van de zijde van Zandwijk en vrouw Stopnaald ooit eenige toenadering te wachten. Hoe gelukkig, dat de Heere God niet is als de menschen, want waar moest het dan met ons heen als de Heer niet langmoedig en genadig was en bij Hem niet veel vergeving?

Weder was het een prachtige, maar snikheete dag geweest in de maand Juli. De Heer had Zijne zon doen schijnen over boozen en goeden en nu, aan den avond, zochten ook de boozen en goeden van X. verademing buitenshuis na de hitte des daags, waarvan baas Zandwijk in de bakkerij te midden van een heirleger van vliegen alles had genoten. Het was nog zoel en drukkend, hoewel de zon reeds een uur geleden was ondergegaan; maar de lucht werkte, zooals men zegt, en het liet zich wel verwachten, dat een weldadig „regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen” volgen zou.

Lang evenwel bleven de grijze wolken hangen en zich samepakken; maar tot regenen kwam het nog niet en de rechtvaardigen en onrechtvaardigen van X. verdwenen voor en na in hunne huizen om ter ruste te gaan, zoodat weldra de stilte

van den nacht over X. lag uitgespreid en met de menschen ook de hartstochten waren ingesluimerd om te gelijk met hen weêr te ontwaken.

Na middernacht echter werden de slapenden achtereenvolgens gewekt door het rollen en ratelen van den donder. Felle bliksemstralen schoten langs het grijze zwerk en bij een geweldigen wervelwind deden de donderslagen nu en dan de huizen op hunne grondslagen dreunen. Het was „zwaar weêr” en nu bleef ook niemand meer te bed, behalve de kinderen, die men door liet slapen, zoolang ook zij uit hun vasten slaap niet wakker waren geworden en het niet noodig was hen te storen. Een enkele der dorpelingen waagde het nu en dan, half gekleed, even buiten de deur naar de lucht te zien, totdat eerst eenige groote droppels vielen, maar spoedig daarop een verschrikkelijke stortvloed van regen met hagelsteenen vermengd met vreeselijk gedruis over de straat en tegen de huizen aan gezweept werd. Het vuur was intusschen niet van de lucht en het rommelen des donders werd aanhoudend gehoord. Het waren verschillende onweêrswolken, die zich ontlastten; het was „noodweêr,” zoo zeide menig een en velen zaten in angst en vreeze neêr of liepen gejaagd heen en weder; want als de Heer zoo komt met de teekenen Zijner macht en majesteit, dan zijn er meerderen bevreesd, meer dan Mozes op Sinaï of Elia in de spelonk van Horeb en waggelt zelfs het gestoelte des spotters.

Daar schoot op éénmaal weer een felle bliksemstraal neêr, waarop onmiddellijk een verschrikkelijke ratelslag volgde, zoodat alles dreunde en de vensters rammelden. Eenige oogenblikken, terwijl allen, als verblind door het felle licht en doodelijk verschrikt aan den grond genageld stonden, en . . . daar werden reeds de noodkreten gehoord: „brand! brand!”

Zandwijk had het zien inslaan en terwijl hij duizelend terugtrad, was zijne vrouw met een gil neergezonken bij de wieg van hun kind, waar zij zich geen oogenblik van had verwijderd.

Wordt vervolgd.

de wereld met al hare genietingen ons klein voor. Is het niet, alsof wij staan aan de grens der eeuwigheid?

Wanneer er een plaats op aarde is, waar ons hart losgemaakt kan worden van het aardsche goed, dan is het zeker de akker der dooden.

Laten wij in zulke plechtige oogenblikken luisteren naar de stem van den almachtigen God, de liefdestem van onzen gezegenden Heiland, die spreekt: „De armen hebt gij altijd met u.”

Keeren wij dan van het kerkhof huiswaarts en verzuimen wij niet te volbrengen, wat wij te midden der graven hebben beloofd, dan zullen wij daar terugkeerende, met meer vrijmoedigheid kunnen zingen het schoone graflied:

Hij slaapt in de groeve zoo zacht,
In 't rustbed met bloemen gedekt,
En engelen houden daar wacht,
Tot Jezus Gods kinderen wekt.
Voor hem nu geen leed meer of zorg,
De strijd is doorstreden, volend,

En 't bloed van Gods Heil'ge is ons borg,
Dat eens hij als kind wordt erkend.

Hij slaapt in de groeve,

Hij slaapt in de groeve,

Hij slaapt in de groeve zoo zacht;

Slaap zacht, lieve broeder,

Slaap zacht lieve doode,

Tot Jezus u wekt, goeden nacht.

Hoe zalig, te rusten als zij,

Die gingen als kinderen Gods

Tot God, die onzichtbaar nabij,

In Jezus hun burcht was en rots.

In 't rustbed met bloemen gedekt,

Is daarom hun rusten zoo zacht;

„Slaap, dierbre, tot Jezus u wekt,

Slaap zacht in Gods hoede, goê nacht.

Dit lied is genomen uit onze „Neerbosch' Zangen” en kan men ook vinden in de „Bloemlezing” daaruit. Zoo gij waarde lezer, nog niet in het bezit daarvan zijt, maken wij u er opmerkzaam op.

Meer dan honderd andere liederen vindt men in het bundeltje, dat op de weezen-drukkerij is uitgegeven.

DE OVERBUREN VAN X.

OF

DE UITWERKING VAN EEN BLIKSEMSTRAAL.

DOOR

C. VAN KOETSVELD.

(Vervolg en Slot van bladz. 256.)

Het was ingeslagen vlak over de deur bij Stopnaald en spoedig lieten zich boven uit het dak de rookwolken zien.

Terstond was alles op de been. De burgemeester werd haastig met een tilbury gehaald, de brandspuit in werking gesteld en terwijl de brandklok luidde, kwam men ook nog met de spuit van het naastbijgelegen dorp toegesneld, terwijl later ook die van V. hulp kwam verleen.

Bij Stopnaald liep alles in en uit om te helpen en te redden wat men redden kon; ook Zandwijk, als brandmeester, was onvermoeid in het verleen van hulp en waagde zich door rook en vuur.

Gelukkig waren de kinderen gered en bij dezen en genen in huis gebracht; maar nog liep Stopnaald zelf radeloos, als een waanzinnige, in en uit, nu dezen, dan genen aangrijpende, ook Zandwijk een paar malen bij den arm vattende met den uitroep der vertwijfeling: „mijn vrouw! mijn vrouw! o God! waar is toch mijn vrouw!”

Daar roept op éénmaal eene stem uit de menigte: „je vrouw is hierover, Stopnaald! je vrouw is gered! zij is bij Zandwijk in huis!...”

Wat was er gebeurd? Op het oogenblik van den slag, waarbij Stopnaalds woning getroffen werd, was hij met al de kinderen

in het binnenvertrek samen; maar had de vrouw zich even in het achterhuis verwijderd om een deur, die stond te klapperen, te sluiten en daar had de bliksem haar terneer geslagen. Een paar mannen, die haar daar vonden, hadden haar opgenomen en in allerijl, om spoedig verder te kunnen helpen, bij Zandwijk binnen gedragen. Wie dacht er op zulk een oogenblik

welks drempel zij ook uit eigen beweging nooit zou hebben overschreden. De Heere God had er haar overgebracht. Maar zij was er geheel onbewust van en haar man, zie, het was nu alsof er nooit iets tusschen die overburen was voorgevallen, zoo liep Stopnaald het huis van Zandwijk in en uit, alsof het het zijne was. Het zijne?.... ach! het stond nog in lichtelaai; en ook

OP HET KERKHOF.

aan, dat die lui niet wel met elkaar waren? Noch Zandwijk, noch Stopnaald zelf hadden te midden van de groote verwarring in dien nacht daarvan iets bemerkt, en al ware dit het geval geweest, dan zou toch zeker de een noch de ander er zich tegen verzet hebben.

Daar lag dan vrouw Stopnaald in het huis en op het bed van dat volk, waarmee zij geen gemeenschap wilde hebben,

veel van zijn huisraad was reeds verbrand; want de brand was zóó spoedig toegenomen, dat er niet veel aan redden te denken viel. Maar God zij gedankt! de kinderen waren allen behouden; de beide jongste zag hij hier ook bij Zandwijk in huis en zij lieten zich de verse krentebollen goed smaken; en zijne vrouw.... zij leefde toch nog!

Meende men eerst niet anders of de

bliksem had de vrouw gedood, na nauwkeurig onderzoek kon gelukkig de geneesheer verklaren, dat zij leefde, maar wat de gevolgen van deze zaak konden wezen, dat was niet te zeggen. De vrouw moest nu vooreerst maar wat rust hebben ende medicijnen geregeld gebruiken.

Tegen den morgen was met behulp van de drie spuiten de brand geblusht, maar lag daar ook de woning van baas Stopnaald, waarbinnen hij reeds gedurende zoovele jaren het eerzaam vak van kleermaker en ook dat van barbier had uitgeoefend, in een zwarten, modderigen puinhoop. Hij had geen eigen dak meer boven zijn hoofd en moest de toevlucht nemen onder dat van een ander.

Ware het onder andere omstandigheden geweest en had hij vrije keuze gehad, waar zijn intrek te nemen: zeker zou hij niet den drempel van Zandwijken woning zijn overgegaan; maar nu!... Hij was daar den ganschen dag en dat kon nog wel dagen lang duren. De dokter toch had gezegd, dat de vrouw vooreerst niet vervoerd mocht worden en Zandwijk en diens vrouw zich dit zouden moeten getroosten, terwijl Stopnaald, die met vrouw en kinderen naar Z. wilde gaan, waar nog een broeder zijner vrouw woonde, die hun dringend had uitgenoodigd over te komen, nog een tijd lang geduld zou moeten oefenen.

Hij, zoomin als Zandwijk en diens vrouw, wist natuurlijk niet, dat dit bezwaar tegen het vervoeren der zieke alléén maar was opgestoot door den dominé, die zich verheugde in de omstandigheden, waardoor nu de partijen tot elkander waren gebracht door den Heere God zelven, Die nu ook den ganschen volgende dag door herhaalde stortregens de straat van X. schooner veegde dan vrouw Stopnaald of vrouw Zandwijk het ooit hadden kunnen doen.

Wel werd er nog niet veel gesproken tusschen de beide voormalige overburen; maar toch was er op éénmaal door den drang der omstandigheden een zekere toenadering gekomen en vooral waren bij Stopnaald niet onopgemerkt gebleven de als het ware moederlijke zorgen, welke vrouw Zandwijk voor de zieke droeg, alsook de liefderijke bejegening, welke zijne kinderen

in dit huis ondervonden; terwijl hij zijn jongste dagelijks met den kleine van den bakker zag spelen en de kinderen dan, van speelgoed omringd, het hoorde uitkraaien van pret.

Zoo verliep de eene dag na den andere. Wel was de zieke wat bijgekomen en van den eersten slag hersteld; maar voortdurend had zij koorts en was daardoor weldra erg verzwakt.

De goede dominé kwam dagelijks, soms tweemaal per dag, haar bezoeken en sprak dan Stopnaald en Zandwijk beiden gelijkelijk toe, alsof het broeders of althans de beste en trouwste vrienden waren. Het verleden roerde hij wijselijk nog niet aan, maar sprak veel over de broosheid van het menschelijk leven, over het ten allen tijde bereid zijn om heen te gaan, als de ure kwam, die komt als een dief in den nacht, over onze zonden en de groote genade Gods in Christus, over de roeping des Christens, het gebod der liefde en den vrede, door den Heer voor al de Zijnen op aarde aangebracht.

Nu en dan sprak de zieke een woord mede; maar meestal lag zij stil voor zich uit te staren en was het blijkbaar, dat daar veel in haar omging. Het was dezelfde vrouw Stopnaald niet meer, nadat de Heer zoo krachtig de hand aan haar had geslagen. Zij was nu een toonbeeld van zachtheid, christelijken ootmoed en onderwerping en diep beschaamd bij de liefderijke verpleging, welke haar in dit huis ten deel viel. Meer dan eenmaal had zij ook reeds de hand van Zandwijk gevat en die zonder een woord te spreken gedrukt, zooveel hare zwakke krachten haar dit toelieten, en de bakker had haar verstaan en zich omgekeerd om niet te laten merken, dat zijne oogen een weinig vochtig waren geworden.

Ik geloof, dat vrouw Stopnaald nu eigenlijk eerst bekeerd was, wat zij zich vroeger altoos maar had ingebeeld.

Maar met dat al herstelde de kranke niet. Het werd een langdurig ziekbed en ten laatste begon de geneesheer, als men hem vroeg, wat hij van de zieke dacht, de schouders op te halen en een bedenkelijk gezicht te trekken, terwijl hij aan den dominé en anderen reeds gezegd had, ook aan baas Zandwijk, toen deze hem na een

zijner bezoeken uitgeleide deed tot op de stoep: „ja, daar is niets meer aan te doen: *pleuritis*, en wat zal ik je zeggen? *bronchitis*,... enfin! zoo langzaam *paralyse*;... maar doodstil houden, niet veel praten: 't is daarbij een *nerveus* gestel, maar zij gaat er meê heen, hoor! dat is zeker; *moribundus* daar is niet meer aan te doen.”

Van al dien poespas, meende Zandwijk, zou dominé het fijne kunnen vatten; maar hij had aan het laatste genoeg „zij gaat er mee heen, dat is zeker! daar is niets meer aan te doen.”

Er moest nu dag en nacht bij de zieke worden gewaakt. Vrouw Zandwijk was dan ook den ganschen dag met het grootste geduld en bij afwisseling ook de oudste dochter of zoon van Stopnaald zorgende aan het ziekbed en des nachts wisselden Zandwijk en Stopnaald elkander af.

Het was nu een warme dag in de maand Augustus en weder scheen de zon vriendelijk over de bloeiende of reeds afgemaaide akkers en groene weiden rondom X. en over de stille dorpstraat. Het puin van Stopnaalds verbrande woning was reeds lang opgeruimd en aan den bouw van eene nieuwe woning was men ijverig bezig, terwijl de schade, aan de aangrenzende huizen toegebracht, reeds was hersteld. Maar Stopnaald zou het nieuwe huis met zijne vrouw niet betrekken. Het liep nu waarlijk met haar naar een einde. Uitgeteerd lag zij daar op het ziekbed, altoos nog in de achterkamer van Zandwijk, en Stopnaald en de kinderen stonden met diepe smart om de stervende heen, terwijl Zandwijk en zijn vrouw met hun kind meer op den achtergrond van het vertrek aan de tafel zaten. Bewustzijn had de stervende reeds niet meer en ook de dominé, die haar nu reeds zoo menigmaal had bezocht en met haar gesproken en gebeden had; kon met haar niet meer spreken; maar sprak nu een ernstig woord tot de aanwezigen, waaronder ook een paar van de huisvrienden en vriendinnen van Stopnaald, de wagenmaker en molenaar met hunne vrouwen, zich bevonden, terwijl meester binnen kwam, onderwijl dat dominé sprak:

„Wij staan hier bij een ziekbed, mijne vrienden, ja! bij een sterfbed, mogen wij wel zeggen. Hoewel bij God alle dingen

mogelijk zijn, ook het bij den mensch onmogelijke, en Zijn wonderdoende hand onze kranke zou kunnen oprichten zoowel als Zijne hand haar nedersloeg, — zoo worden wij hier wel bepaald bij de zekerheid des doods. Hoe is ons broze leven toch met ieder oogenblik in gevaar en hoe onverwacht komt dikwijls de hand onzes Gods om den levensdraad af te breken! Ach! daar wordt nog zoo weinig aan gedacht! Als David zichzelf in gevaar zag, riep hij uit: „daar is maar als ééne schrede tusschen mij en den dood!” maar als hij later zondigde, dacht hij aan die ééne schrede niet. Ach! en hoe is het nog altoos met den zondaar, zooals de Schrift zegt: „als de Heer langmoedig is en toeft te komen, dan is het harte van de kinderen der menschen nog zoo vaak zorgeloos en in hen vol om kwaad te doen.” Ook de zuster, die daar nederligt, heeft het ingezien en beleden hoe zij op niets had te roemen, maar vele zonden en zwakheden had te betreuren voor den Heer, en wij vertrouwen, dat op haar en ons ootmoedig smeekgebed de Heer, Die ons allen zoovél te vergeven heeft, als wij onzen schuldenaren vergeven hebben, hare ziel in genade om Christus' wil zal aannemen en haar opnemen in Zijnen zaligen hemel, het Vaderhuis met zijn vele woningen, waar geen twist en strijd, geen moeite en smart, geen rouw en dood meer zijn zullen en alle tranen van de oogen afgewischt. Och! gij weet het allen, mijne vrienden, en wij behoeven er niet verder meer van te spreken, Gode zij dank! nadat de Heer zelf zoo krachtig gesproken heeft; gij weet wat een vorig jaar voorviel en hoe gij elkander een jaar lang met haat hebt bejegend en elkanders drempel niet zoudt hebben overschreden. En nu, Stopnaald, zijt gij met de uwen reeds dagen lang in dit huis en als de Heere God den bliksemstraal op dit huis en op u, Zandwijk, en *uw* vrouw en kind had willen richten, dan zoudt gij wellicht in het huis van uw vijand zijn binnen gedragen. Ziet, hoe de Heer u bijeenbracht. En nu de Heer dat zoo heeft gedaan, zal het wel zijn om niet meer te scheiden. Gij hebt nu elkander als vrienden in den nood leeren kennen en de Heere God geve, als wij óók eenmaal, — wie weet hoe spoedig

een onzer! — worden opgeroepen, de Heer geve ons dan, dat wij *Zijne* woning ook voor ons niet gesloten vinden! . . . .

Zoo ongeveer sprak de leeraar en vriend en nu ging hij allen voor in een hartelijk gebed.

Nog lag daar de stervende, als in sluimering, geen teeken van leven was er haast meer te bespeuren; maar bij het „amen” maakte zij eene geringe beweging, sloeg even de oogen op, sloot die daarop voor goed en met een laatste zucht was het leven op aarde afgebroken. . . .

In diepe droefheid en verslagenheid zat Stopnaald daar neêr, terwijl de kinderen luide schreiden; Zandwijk en zijne vrouw waren met oprechte deelneming vervuld en zochten den zwaar beproefden man troost en moed in te spreken.

Zoo zaten zij daar met hun drieën nog tot laat in den avond bijeen, nadat de predikant en de overige bezoekers en vrienden waren vertrokken en de kinderen ter ruste gebracht.

Weer deed zich na de drukkende hitte des daags het gerommel van naderend onweder hooren en door de openingen in de vensterluiken schitterde af en toe het licht van den bliksem, terwijl Stopnaald met Zandwijk en diens vrouw daar in de nabijheid van de doode meest zwijgend bij elkander zaten.

Weer schoot een felle straal door het luchtruim en volgde onmiddellijk daarop een zware slag en . . . daar stonden alle drie te gelijk op en zonder een woord te spreken drukten zij diep bewogen elkander de hand. Dat was een oprecht teeken des verbonds en het was ieder van hen tot zegen. Van dat oogenblik af offerden zij te zamen hunne gaven voor den Heer op één altaar; want zij hadden niets meer tegen elkander.

Na den smartelijken dag der begrafenis werd nu door Stopnaald voor korten tijd een ledig staand huisje van Zandwijk gehuurd om dat te bewonen, zoolang zijn huis nog niet weder was opgebouwd, en zij, die elkander in den nood en in het aangezicht des doods hadden ontmoet en leeren kennen en waardeeren, leerden nu het laatste steeds betér met iederen dag.

De stroeve baas Stopnaald met zijn overdreven begrippen won, nadat het verloop van tijd hem zijn verlies had leeren dragen

en de wonde had gesloten voor een groot deel, allengs aan in blijmoedigheid en Zandwijk won eveneens allengs aan ernst, waardoor nu ook tusschen hem en zijne vrouw meer overeenstemming des geestes bestond. Hij schold niet meer zoo licht de menschen van wat overdreven ernstige begrippen voor farizeën, omdat hij wist, dat er ook vele oprechte Christenen onder deze waren, en Stopnaald veroordeelde zoo spoedig niet meer de voor het oog meer wereldsche menschen, nu hij zoo bij ondervinding wist, welke edele harten er in konden schuilen.

Beiden hadden het nu eerst recht leeren verstaan, wat het woord van Paulus beteekent:

En nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de meeste van deze is de liefde. . . . al ware het, dat ik de talen der menschen en der Engelen sprak en de liefde niet had, zoo ware ik een klinkend metaal of luidende schel geworden.”

Na door het teeken van Sinaï getroffen te zijn, leerden beiden eerst recht de taal van Sion verstaan en de roepstemmen der genade van Golgotha en het opzien van den berg der hemelvaart.

En ook later, toen Stopnaald zijn nieuwe opgebouwde woning betrokken had en daar weder ijverig den arbeid voor zijn gezin voortzette, terwijl nu de oudste dochter de huishouding waarnam en zij allen te zamen leefden in stillen vrede, terwijl de overburen dagelijks elkander bezochten, toen oordeelde Zandwijk geheel anders over het stille, landelijke X. als vroeger en verlangde niet naar het stadsgewoel van Z. Hij kwam nu ook getrouwd ter kerk en zelfs een enkele maal aan het Avondmaal, waaraan men hem vroeger nooit had gezien en waarbij de leeraar den Heer uit grond des harten dankte, toen hij daár mocht zien, waarop hij nooit had durven hopen, dat Stopnaald en Zandwijk aten van het ééne brood en elkander den beker der dankzegging toereikten.

Wat menschen onmogelijk scheen, de Heere God had het uitgewerkt door één enkelen bliksemstraal. Alle weldenkenden van X. v rheugden zich er in, kwaadwilligen spotten er meê en vooral ongeloovigen, zooals de hoog verlichte heer notaris en de geleerde aesculaap, die na dien nacht

van den brand vele ligte ongesteldheden voor *rheuma* had kunnen verklaren en deze nog al, hetzij door zijn dranken of ondanks die dranken, geleidelijk herstellen zag.

Den zondag-avond brachten, niet bij wijze van „oefening,” maar in den vorm van vriendschappelijke en gezellige samenkomsten de vrienden Stopnaald en Zandwijk met de huisgenooten en nog eenige goede bekenden in de woning van een van beiden door en wie dan tegen den tijd, dat het gezelschap zou scheiden en allen zich naar hunne woningen en ter ruste zouden begeben, het huis voorbijging waar de vriendenkring vereenigd was, waaronder ook wel eens de leeraar van het dorp, maar veeltijds, de brave schoolmeester zich be-

vond, die hoorde dat hoe zij met het zingen van een godsdienstig lied besloten.

Ten genoegen van Stopnaald en nog een' enkelen in den kring zong men geen gezang; maar dan was het een opwekkende lof- of dankpsalm en niet zelden vernamen men het heerlijk lied:

„ô Ziet, hoe goed, hoe lieflijk is 't, dat zonen

„Van 't zelfde huis als broeders samen wonen,

„Daar 't liefdevuur niet wordt verdoofd!

„'t Is als de zalf op 's Hoogepriesters hoofd,

„De zalf, waarmee hij is aan God gewijd,

„Die door haar reuk het hart verblijdt!

„Waar liefde woont, gebiedt de Heer den zegen;

„Daar woont Hij zelf, daar wordt Zijn heil verkregen,

„En 't leven tot in eeuwigheid!”

Zwartsluis, Juli '83.

MAARTEN LUTHER.

In November van dit jaar zal het 400 jaren geleden zijn, dat de groote man, wiens naam hierboven geplaatst is, het levenslicht aanschouwde. In zijn vaderland, Duitschland, worden thans allerwege toebereidselen gemaakt om die gebeurtenis feestelijk te herdenken; in vele steden zijn de feesten zelfs reeds afgelopen. Veel is er in die feestviering, dat ons Nederlanders, die wat nuchterder zijn in de beoordeeling van personen en feiten dan onze Duitsche naburen, die niet zoo gemakkelijk als zij in geestdrift geraken, tegen de borst stuit. Toch kan dit ons niet weerhouden om den grooten Hervormer te herdenken, den koenen strijder voor de waarheid hulde te doen en u, waarde lezer, daartoe op te wekken. Wij willen Luther niet *vergoden*, maar dankbaar erkennen en in gedachten houden, wat God door hem heeft willen verrichten.

Luthers leven is vrij algemeen bekend; wij stellen ons dan ook niet voor, hier een uitvoerige beschrijving daarvan te geven; we wenschen die zoo beknopt mogelijk mee te deelen en te besluiten met eenige anecdoten betreffende Luther, die van minder algemeene bekendheid zijn. Vooraf slaan wij even een blik op de Christelijke kerk vóór Luthers tijd.

Door de prediking van Paulus en de andere apostelen waren in korten tijd in bijna alle landen der toenmalige wereld *Christengemeenten* ontstaan, die den Gekruisigde als den Heiland der wereld, den Redder der diepgezonken menschheid verkeerden en Zijne goddelijke leer tot richtsnoer van leven en wandel kozen. In de eerste drie eeuwen na Christus geboorte werden zij en door joden en door heidenen zwaar vervolgd, omdat men hun geloof voor een verderfelijke nieuwigheid achtte. Vooral zwaar waren de Christenvervolgingen in het Romeinsche rijk, maar een andere tijd brak aan, toen Konstantijn de Groote in het begin der vierde eeuw openlijk het Christendom omhelsde. Van toen af genoten de Christenen rust en vrede en vormden zij te zamen de Christelijke kerk, welke het uiterlijk zeer voorspoedig ging. Inwendig zag het er echter minder goed uit. Hoe meer het ledental toenam, hoe meer de oude, oorspronkelijke eenvoud des geloofs en de reinheid der zeden verloren gingen. De leeraars, opzieners of bisschoppen begonnen zich de een boven den ander te verheffen, totdat de bisschop van Rome er eindelijk toe kwam zichzelven te verklaren voor den plaatsvervanger van God en Christus en voor Opperr-